

dossier 64

Concipiaat
Toestel nr.

Regeer/IvdH
6085

~~SECRET~~

[2]

17/10/82

Nota aan de heer R.C. Ackx, Afd. B.A. - Kmr. 124/Bez.111

Datum
Nummer
Onderwerp

8 oktober 1982
BEB/82/2376
Offerte aanvragen/bestellingen t.b.v.
Pakistan

Medeparaaf

Als antwoord op Uw brief nr. BA/1065/82 dd. 28 september 1982 doe ik U bijgaand toekomen het resultaat van de screening van goederen als omschreven onder punt 4a t/m i van Uw brief. Mocht U t.a.v. deze goederen over meer gedetailleerde gegevens kunnen beschikken dan ben ik gaarne bereid U nader te adviseren.

HET HOOFD VAN DE HOOFDAFDELING
ALGEMENE IN- EN UITVOERZAKEN

(Mr. F. Weiss)

cc Boovens/Pila 14/10 82

Paraafen datum

1

2

3

4

5

6

~~GEHEIM~~

- 4 a) mogelijk strategisch *
b) komt niet in strategische goederenlijst voor
c) mogelijk post 0170*
d) mogelijk post 0170*
e) komt niet in strategische goederenlijst voor
f) mogelijk post 0159*
g) komt niet in strategische goederenlijst voor
h) komt niet in strategische goederenlijst voor
i) mogelijk M4, 0170 of 1110*

* Voor beoordeling is meer specifieke informatie noodzakelijk.

~~GEHEIM~~

cc Bouens / Bsta 14/10 64

MEMORANDUM

Beaards

Van: DRW *AT* via *DRW*

No.: 8/83

Datum: 13 januari 1983

Aan: PLVS, ANPO, JURA (Maas Geesteranus en van der Valk), DIO/OV

17 JAN 1983

Onderwerp: Intradepartementaal overleg over rapport met betrekking tot regulering van nucleaire werkzaamheden in het buitenland

Op 21 januari a.s. zullen, onder voorzitterschap van de MP, de Ministers van EZ, Binnenlandse Zaken, Justitie en BuZa het bovengenoemde rapport van de Commissie Holtslag bespreken. M heeft om ambtelijk advies met betrekking tot dit rapport verzocht.

Ter voorbereiding van dit advies heb ik, na overleg met de BuZa-vertegenwoordiger in de Commissie Holtslag, een vergadering georganiseerd op 18 januari a.s. Uw aanwezigheid daarbij zal ik zeer op prijs stellen. De vergadering zal gehouden worden in de vergaderzaal van het pand Lange Houtstraat 5, en zal aanvangen om 10.00 uur. Chef DRW zal de vergadering voorzitten.

brb.

MINISTER-PRESIDENT

Nr. 327449

Aan de ministers van
Economische Zaken
- Buitenlandse Zaken
Justitie
Binnenlandse Zaken

's-Gravenhage, 5 januari 1983

Amici,

Op 6 december 1982 werden ons de resultaten aangeboden van de Interdepartementale werkgroep inzake eventuele wetgeving met betrekking tot de regulering van werkzaamheden op nucleair terrein.

Ik heb een vergadering bijeen geroepen om te bespreken wat hiermee te doen. Om tot een doelmatig verloop van deze bespreking te komen, leg ik u schriftelijk enkele tentatieve conclusies voor:

1. Wij nemen de suggestie van de werkgroep over zoals geformuleerd in de voorlaatste alinea van zijn aanbiedingsbrief, met dien verstande dat over de non-proliferatie-aspekten nu geen aparte studie gemaakt wordt, maar dat de hierop betrekking hebbende politieke aspecten aan de orde komen in een te ontwerpen politieke stellingname, waarvan het nu opgestelde rapport de bijlage wordt.

*op
s. behoud
lij. voor
activiteit
hoe
handt over aandacht
9/11/83 uitvoeren op gestelde wijze
st. het (beoordelen) commissie (UHP, (commissie))*

- 2 - dwalend
actieve verdelings-
systeem

2. In deze politieke stellingname zou kunnen worden gesteld, dat de in paragraaf 3 geformuleerde werkhypothese, aangezien deze met het oog op een concrete vraag is geformuleerd, slechts één van de modaliteiten is om dragers van gevoelige nucleaire kennis aan zekere voorschriften te binden, hoewel ongetwijfeld aan iedere wettelijke regeling vele problemen en bezwaren vastzitten.

Maar dan
wel een
zeer beperkte

3. De bezwaren en problemen zijn niet alleen van juridische aard. Het non-proliferatieverdrag beoogt het voorkomen van de verspreiding van technologische kennis ten behoeve van ~~nucleair-militaire~~ toepassing, tegelijk echter beoogt het wel verspreiding van nucleaire kennis ten behoeve van vreedzame toepassing. Dat roept vragen op ten aanzien van de hanteerbaarheid van dit onderscheid. Maar in ieder geval kan gesteld worden dat, toegespitst op de Nederlandse situatie, in feite de samenwerking in Urencoverband verreweg het belangrijkste is, zo niet het enig belangrijke. Daarom lijkt het doelmatig de overwogen controle toe te spitsen op Urenco. *en Capria Openlijk Wat doe*

nucleaire wapens
en andere
explosie-middelen

Mr. B.

← Comitee
neemt alle
beveiligingsmaatregelen

4. Het ligt voor de hand een en ander met de Troika-partners te bespreken. *Op een de Urenco*

5. Voorzover uit hoofde van, ander overleg (vgl. Khan) de lijst van produkten waarvoor een exportvergunning vereist is wordt uitgebreid, verdient het overweging dit bij dezelfde gelegenheid aan de Kamer te melden.

overleg
in 2e sessie
Comitee

Met vriendelijke groet,

*ad. het overleg Troika + US. Jap. behoudt en doet
overlegging van export-acties op de technische punten*

(Drs. R.F.M. Lubbers).

↓
Horel wits

L/Ip

Alg. aspecten

16

01133392 Pakista
MEMORANDUM

DUES
Plv. DGES
DRW n.t.
ANPO
DIO/ØVA 1983

andree

Van : DRW/AT

Datum : 4 januari 1983

Aan : DW/DP

No. : 2/83

Onderwerp : Nucleaire exportcontrole; persbriefting d.d. 4 januari 1983

Achtergrondinformatie

Er bestaan sterke aanwijzingen, dat Pakistan actief bezig is ~~in~~ buiten de controle van het Internationaal Atoom Energieagentschap te Wenen om met de productie van nucleaire materialen, die eventueel gebruikt zouden kunnen worden om te zijnertijd kernwapens te maken. In dit verband is onder meer hoog verrijkt uranium van belang, dat kan worden vervaardigd in bijvoorbeeld een ultracentrifuge verrijkingsinstallatie. Tevens bestaan ~~ver~~ sterke aanwijzingen dat Pakistan zich door middel van de Heer Khan een duidelijk inzicht heeft verworven in deze technologie, die door Urenco in het kader van de Nederlands/Brits/Duitse samenwerking wordt geëxploiteerd. Pakistan tracht nu al enige jaren de voor de bouw van een ultracentrifuge installatie benodigde materialen aan te schaffen.

Als reactie daarop heeft op ad hoc basis overleg plaatsgevonden tussen de drie Urenco-partners en later ook met andere landen die kennis hebben van het ultracentrifuge-procedé (VS, Japan en Australië), om te komen tot een verscherping van de exportcontrole op centrifugecomponenten. In de zomer van '82 zijn ook andere landen, die weliswaar niet over de specifieke kennis van de onderhavige technologie beschikken, maar wel een sophisticated metaalindustrie hebben, bij het overleg betrokken. Dit overleg is nog gaande; gehoopt wordt dat het met gunstig resultaat in het voorjaar van '83 kan worden afgesloten. De bedoeling is, dat e.e.a. leidt tot een verfijning van de zogenaamde Zangger lijst, die aangeeft welke producten op grond van het non-proliferatie Verdrag aan controle moeten worden onderworpen. Om de discussie niet al te gevoelig te maken, wordt gepretendeerd dat deze exercitie zich niet specifiek richt op Pakistan, maar een algemene voorzorgsmaatregel is. In dit verband zij opgemerkt, dat momenteel een diepgaand conflict bestaat tussen de geïndustrialiseerde landen (incl. het Oostblok) enerzijds, en de ontwikkelingslanden anderzijds. Deze laatsten stellen tenonrechte, dat de geïndustrialiseerde landen dit soort exportmaatregelen in de eerste plaats ontwerpen om op die manier de monopoliepositie van de nucleaire industrie te kunnen handhaven.

MEMORANDUM

Van :

Datum :

Aan :

-2-

Onderwerp :

Materiaal voor gebruik tegenover de pers

Bevestigd kan worden, dat de berichten juist zijn, dat een aantal landen bezig is met een verfijning van de exportcontrole op (onderdelen van) centrifuges voor de verrijking van uranium. Dit overleg vindt plaats op ad hoc basis, en niet in het kader van de zogenaamde Londense Suppliers Club. Het is evenmin de bedoeling, om tot een nieuw permanent orgaan te komen. Om praktische redenen is het overleg in eerste instantie beperkt tot die landen, die de technische kennis hebben om centrifugeonderdelen te vervaardigen. Het betreft hier zeer hoogwaardige metaalbewerkings activiteiten. Het overleg is nog niet afgerond, maar zal hopelijk in het voorjaar van '83 kunnen worden voltooid (wellicht gedeeltelijk) in de vorm van een aanpassing van de zogenaamde Zangger lijst.

10 / 24 A

Ministerie van Economische Zaken

Aan de heren:

1. mr. J. Bos, EZ;
2. mr. M.A.J. Engels, ECD;
3. mr. R.H. Scholte Ubink, Justitie;
4. mr. J. Reinders, Justitie;
5. mr. J.H. Bijl de Vroe, Justitie;
6. drs. A.J. van Galen Last, BuZa;
7. drs. J.W. Holtslag, AZ;
8. drs. P. Bovens, BiZa;
9. mr. F. Weiss, EZ.

10.02.1983

BA

EZ/BA/0065/83/06

796071

Werkgroep Bos.

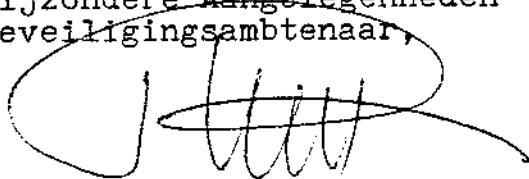
~~GEHEIM~~

~~(zonder bijlage
Dienstgeheim)~~

Voor de vergadering op woensdag 16 februari a.s. (09.30 uur, kamer 102, Bezuidenhoutseweg 30, Den Haag) doe ik U hierbij copieën toekomen van

- a) een verslag van het ministersberaad van 21.01.1983 (stuk nr. 852; EZ/BA/0056/83);
- b) een beschouwing van dhr. Weiss (stuk nr. BEB/83/19 Geheim).

Het Hoofd van de Afdeling
Bijzondere Aangelegenheden
Beveiligingsambtenaar,

(R.C. Ackx)

~~GEHEIM~~

~~(zonder bijlage
Dienstgeheim)~~

Aar

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.

24AJ.

0

ltie;

tie;
za;

10.02.1983

BA
EZ/BA/0065/83/06
796071

Werkgroep Bos.

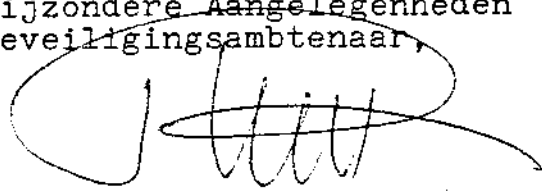
~~GEHEIM~~

~~(zonder bijlage
Dienstgeheim)~~

Voor de vergadering op woensdag 16 februari a.s. (09.30 uur, kamer 102, Bezuidenhoutseweg 30, Den Haag) doe ik U hierbij copieën toekomen van

- a) een verslag van het ministersberaad van 21.01.1983 (stuk nr. 852; EZ/BA/0056/83);
- b) een beschouwing van dhr. Weiss (stuk nr. BEB/83/19 Geheim).

Het Hoofd van de Afdeling
Bijzondere Aangelegenheden
Beveiligingsambtenaar,

(R.C. Ackx)

~~GEHEIM~~

~~(zonder bijlage
Dienstgeheim)~~

Nr.: 852

21 januari 1983

Aan: de minister-president
de minister van Justitie
de minister van Buitenlandse Zaken
de minister van Binnenlandse Zaken
de minister van Economische Zaken

Voorts aan:

mr. J.J. Schutte
mr. A. Kruyt
mr. C.R. Niessen
mr. J. Bos

Betreft:

1. Rapport van de interdepartementale werkgroep inzake eventuele wetgeving met betrekking tot regulering van werkzaamheden op nucleair terrein
 2. Brief van de minister-president van 5 januari 1983, nr. 327449
-

- 1° De ministers nemen kennis van het genoemde rapport en stemmen in met de aanbeveling het nadere antwoord aan de Bijzondere Commissie 16.082 te doen uitgaan vanwege de ministers van Justitie, van Economische Zaken, van Buitenlandse Zaken en van Binnenlandse Zaken.
- 2° De ministers achten verdere studie van de aan deze zaak verbonden nonproliferatie-aspecten niet noodzakelijk. Buitenlandse Zaken zal ten behoeve van de beantwoording een passage terzake leveren en daarin aandacht besteden aan het geldende internationale nonproliferatie regime zoals onder meer vastgelegd in het Non Proliferatie Verdrag.
- 3° Bij de nadere beantwoording zal worden overwogen de in het rapport opgenomen werkhypothese (§ 3) nader toe te lichten mede tegen de achtergrond van eventuele bespreking van de onderzochte wettelijke regulering in internationaal kader.
- 4° Met de partners bij het Verdrag van Almelo (Verenigd Koninkrijk en Bondsrepubliek Duitsland) zal ter zake van nadere regulering van nucleaire werkzaamheden geen overleg worden geopend.
- 5° Aanvulling van de lijst van produkten behorend bij het Exportbesluit Strategische Goederen met een of meer relevante nucleair van belang zijnde produkten zal in de zg. werkgroep-Bos verder ter hand worden genomen. Daarbij zal er van worden uitgegaan dat aan de Tweede Kamer terzake mededelingen zullen worden gedaan tegelijk met de nadere beantwoording van de vraag over de eventuele wettelijke regulering van werkzaamheden op nucleair terrein.

De vraag van de M.P. raakt aan een wezenlijk probleem dat zich steeds weer voordoet bij het opstellen en aanvullen van embargo-lijsten.

Het gaat hier met name om het probleem van de zgn. grey areas: die goederen welke in het algemeen voor velerlei doeleinden bruikbaar zijn, óók voor die welke als onwenselijk worden beschouwd, maar behoudens een gedetailleerde nadere omschrijving, niet specifiek daarvoor zijn. Het meest extreme voorbeeld daarvan leveren grondstoffen en primaire hulpmiddelen op ("schroeven en bouten").

In het onderhavige geval gaat het inderdaad om produkten (componenten) die alleen wanneer zij aan zeer specifieke eisen voldoen bruikbaar zijn voor het beoogde doel.

Aangenomen moet worden, dat derg. produkten, welke deze specifieke kenmerken niet vertonen, normale industriële toepassing vinden of kunnen vinden.

In een derg. geval wordt -teneinde het prijsgeven van een geheim produktiegegeven te voorkomen- veelal het voorwerp, voor inbouw waarin de componenten zijn bestemd, genoemd, plus de vermelding "alsmede alle speciaal (ontworpen of) vervaardigde delen en onderdelen daarvan", met ev. een globale omschrijving van een of meer der onderdelen met eveneens de toevoeging "speciaal ontworpen (of vervaardigd) voor".

De keuze voor het laatste wordt bepaald door de overweging, dat de omschreven onderdelen op zich zelf essentieel en in zekere mate ook kenmerkend voor het hoofdprodukt of het beoogde gebruiksdoel zijn.

De appreciatie hiervan kan van geval tot geval verschillen.

De concrete benoeming van bepaalde componenten heeft dan slechts exemplarische betekenis. Deze opsomming sluit derhalve alle andere, niet genoemde (maar wel speciaal ontworpen (of vervaardigde)) delen en onderdelen niet uit. Een derg. additionele opsomming beoogt alle betrokkenen (ambtelijke instanties, bedrijfsleven) een meer concreet houvast te geven. Bewijsrechtelijk levert deze methode geen bijzonder voordeel op.

In het onderhavige geval gaat het om post 0004 van de strategische goederenlijst (bommen, torpedo's, granaten enz. enz. "en alle speciaal ontworpen delen en onderdelen daarvan").

De voorgestelde toevoeging zou in essentie kunnen luiden:

"waaronder begrepen speciaal voor een nucleair wapen ontworpen of vervaardigde stalen halve bollen".

Er wordt echter niet meer mee bereikt dan, dat betrokkenen zich realiseren, dat halve bollen een essentieel onderdeel van een nucleair wapen kunnen zijn.

Overwegend bezwaar lijkt tegen een derg. toevoeging niet ingebracht te kunnen worden. Slechts zou het noemen van alleen deze onderdelen de vraag kunnen oproepen of hiermee niet wordt gesuggereerd, dat met name deze onderdelen kenmerkend en essentieel zijn voor een kernwapen (en derhalve andere niet of in veel mindere mate).

Een meer specifieke omschrijving van de bollen komt in ieder geval met het oog op de geheimhouding daarvan niet in aanmerking. Een andere mogelijkheid dan zo juist aangegeven lijkt dan ook niet voorhanden, tenzij gedacht zou kunnen worden aan een meer gedetailleerde specificatie, die de meest kenmerkende gegevens, zonder deze met name te noemen, insluit.

Een aanduiding als "stalen halve bollen" zonder meer zou uiteraard een veel te wijd terrein bestrijken en met name de vergunningverlenende instantie voor onoverkomelijke moeilijkheden plaatsen. M.b.t. centrifuge-onderdelen is in internationaal verband reeds een gesprek tot verdere benoeming van specifieke componenten gaande. Ook daar komt men in het algemeen niet verder dan een opsomming van de meest kenmerkend of essentieel geachte producten voor zover deze speciaal ontworpen of vervaardigd zijn, al dan niet aangevuld met een zekere mate van specificering, die geheime gegevens onverlet laat. Daar is dan ook eveneens het bewijsrechtelijk aspect niet het overwegende oogmerk, doch veeleer de betere informatie van betrokkenen.

Opgemerkt zij nog, dat een wijziging van de lijst in korte tijd kan worden bewerkstelligd door middel van een op grond van art.7 van de In- en uitvoerwet spoedshalve getroffen ministeriële beschikking.

F. Weiss

8 februari 1983

MEMORANDUM

cc ANPO
JURA

Van: DIO/OV *A*

Datum: 18 februari 1983 nr. 44/83

Aan: DRW via DRW/AT

Onderwerp: Ontwerp paragraaf inzake het Nederlandse non-proliferatiebeleid ter opname in de brief aan de Kamer inzake nucleaire kennisdragers

Hierbij stuur ik U een aangevulde paragraaf over bovenstaand onderwerp, op basis van Uw eerdere ontwerp terzake. Het lijkt mij gewenst dat in zijn brief aan de Kamer vrij uitvoerig wordt ingegaan op de Nederlandse activiteiten op non-proliferatiegebied.

Het zou uiteraard van groot belang zijn als nog een aantal elementen zouden kunnen worden toegevoegd, zoals bijv. een bewijs van een aktiever vervolgingsbeleid, grotere activiteit van de veiligheidsdiensten om onrechtmatigheden op te sporen in Nederland alsmede betere veiligheidsmaatregelen m.b.t. het UC-project zelf. Ik ben niet in staat hierover op dit moment een oordeel te vellen.

Ik neem aan dat de uiteindelijke versie van de brief aan de Kamer t.z.t. ook via de betrokken instanties van BuZa zal gaan.

mrB

*Op verzoek bevestigd lid
DKW door personeel aan
Mr Schutte (Jordanië) 21/2*

Ontwerp paragraaf inzake het Nederlandse non-proliferatiebeleid ter opname in de brief aan de Kamer inzake nucleaire kennisdragers

De Regering betreurt het, dat zij heeft moeten constateren dat op juridische en praktische gronden bezwaarlijk een strafrechtelijke bescherming van gevoelige nucleaire technologie tot stand kan worden gebracht, overeenkomstig de denkbeelden van de heer Ter Beek. Hieruit mag niet worden geconcludeerd, dat de Regering ten aanzien van het non-proliferatiebeleid denkbeelden zou huldigen welke afwijken van die van vorige kabinetten. Integendeel, de Regering zal het actieve non-proliferatiebeleid ongewijzigd voortzetten en alle pogingen ondersteunen welke de doeltreffendheid van dit beleid kunnen bevorderen. Het non-proliferatiebeleid is en blijft een essentieel onderdeel van het Nederlandse veiligheidsbeleid.

Afgezien van de actieve opstelling van Nederlandse delegaties in onder meer de Verenigde Naties, de Internationale Organisatie voor Atoomenergie/IAEA en de Geneefse Ontwapeningscommissie (CD) waarin de Nederlandse preoccupaties terzake naar voren worden gebracht middels verklaringen, stemgedrag etc. kunnen een aantal meer concrete voorbeelden worden genoemd van Nederlandse activiteiten ter voorkoming van een verdere verspreiding van kernwapens. In een groep van leverancierlanden wordt, met actieve Nederlandse inbreng vanwege specifieke Nederlandse kennis, gewerkt aan een uitbreiding van de exportrestricties met betrekking tot ultra centrifuge (UC) verrijkingstechnologie. Nederland was actief betrokken bij het ontwikkelen van een safeguardsstelsel voor UC-verrijkinginstallaties, dat nu door alle landen die over deze technologie beschikken, alsmede door de inspectoraten van EURATOM en de IAEA, is aanvaard. Nederlandse experts namen actief deel aan de IAEA werkgroep inzake de opzet van een internationaal plutonium opslag regiem. De betrokken Kamercommissies zijn hierover uitvoerig ingelicht. Nederland was instrumenteel in het opzetten van een speciale werkgroep over non-proliferatiezaken in het kader van de Europese Politieke Samenwerking teneinde tot betere coördinatie

(IAEA)

te komen van het non-proliferatiebeleid van de Tien. Daarnaast vinden vele andere consultaties plaats, zowel met de landen die betrokken zijn bij het UC-project (Verenigd Koninkrijk, Bondsrepubliek en Nederland), als bilateraal over non-proliferatie en daaraan gerelateerde kwesties. De speciaal ingestelde Ambassadeur voor Non-proliferatiezaken, die tevens Nederland vertegenwoordigt in de Raad van Beheer van de IAEA, speelt een coördinerende rol terzake en draagt het beleid in vele gevallen naar buiten uit.

391

U. 2. 1. 1.

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

PLEIN 23 — 'S-GRAVENHAGE — TEL. 614941

c.c. MP
BiZa
EZ
Mr. J. Bos (EZ)
Mr. J.J. Schutte (Just.)

AAN: De Minister van Justitie
Schedeldoekshaven 100
Postbus 20301
te

~~VERZOEK~~
2500 EH 's-GRAVENHAGE

Dienstonderdeel: Raad van Europa en Wetenschappelijke Samenwerking Datum 6 mei 1983

Onderwerp: Onderzoek zaak-Khan

Kenmerk: DRW/AT-70963

Met verwijzing naar Uw brief d.d. 7 maart 1983, nr 102/683, waarbij U mij een ontwerp-brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer over bovengenoemd onderwerp aanbood, moge ik de volgende opmerkingen maken.

In zijn algemeenheid kan ik instemmen met de tekst van de brief aan de Kamer. Ik moge echter ernstig in overweging geven de twee laatste zinnen van de derde volle alinea op het tweede vervolgblad te schrappen. Deze passage zou namelijk de ongewenste indruk kunnen wekken dat Nederland minder aandacht aan een effectief non-proliferatiebeleid hoeft te besteden dan de Verenigde Staten. Daarbij komt dat de onderhandelingsgeschiedenis van het Verdrag inzake de Niet-Verbreiding van Kernwapens (NPV) aangeeft dat de verplichtingen, die kernwapenstaten en niet-kernwapenstaten op zich nemen om niet-kernwapenstaten niet te assisteren bij het verkrijgen van nucleaire explosieven, wel degelijk als vergelijkbaar werden beschouwd. Nederland heeft deze opvatting ook altijd naar buiten toe uitgedragen, onder meer tijdens toetsingsconferenties van het NPV. Uit het feit dat de verplichtingen van kernwapenstaten en niet-kernwapenstaten in het NPV ter zake verschillend zijn geformuleerd mag men daarom geen verstrekkende conclusies trekken.

DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,

DRW/AT
 neemt de bevoegdheid
 Ministerie van Justitie
 Schiedplaatshaven 100 's-Gravenhage
 15
 is hand?

S		J
DRW/AT en ANPO		
11 MEI 1983		
70963		
813-339-2 NEDERLAND		

emp
 P

Aan de Minister van Buitenlandse Zaken

1. ANPO
 2. DTC/OV
 3. DRW/AT

16/III

groot pe-
 rcentage
 dit is voor

Uw brief

S.afd. Wetgeving Publiekrecht
 Ons kenmerk Nr. 102/683

Onderwerp

Datum 7 maart 1983

Doorkiesnummer

Bij brief van 6 december 1982, nr. 326592 van de Minister-President werd ons het rapport van een interdepartementale werkgroep aangeboden, betreffende de vraag of in de Nederlandse wetgeving zou dienen te worden voorzien in de strafbaarstelling van het verrichten van werkzaamheden in het buitenland ten behoeve van de productie van nucleair materiaal met gebruikmaking van in Nederland verworven kennis.

Over dit rapport en de daarin getrokken conclusie, dat het opstellen van dergelijke wetgeving wordt ontraden, hadden wij onder leiding van de Minister-President reeds op 21 januari jl. een gedachtewisseling. Wij besloten toen in te stemmen met deze conclusie en dit standpunt aan de Bijzondere Commissie van de Tweede Kamer, ingesteld naar aanleiding van de zaak Khan (kamerstukken 16 082), ter kennis te brengen.

Bij deze gelieve u het concept aan te treffen van een door mij mede namens u aan de voorzitter van de Tweede Kamer te richten brief, waarmee aan die beslissing uitvoering wordt gegeven. Dat concept onderwerp ik gaarne aan uw beoordeling. In de brief zijn, zoals wij op 21 januari jl. bespraken, ook enkele beschouwingen gewijd aan de redenen waarom de werkhypothese van de werkgroep op een enkel punt afwijkt van het bestudeerde Amerikaanse voorbeeld, en aan het Nederlandse non-proliferatiebeleid. In verband met de afgesproken coördinatie tussen de verzending van die brief en de aankondiging van maatregelen waartoe uit hoofde van ander overleg of vooronderzoek zal zijn besloten, hoop ik tegen 1 april 1983 uw reactie op bijgaande concept-brief te mogen hebben ontvangen.

SANB

De Minister van Justitie

bijlage(n)

Postadres: Postbus 20301 - 2500 EH 's-Gravenhage - tel.: 070-707911 - Telex 34554 mvj nl

Verzoeken slechts één zaak in één brief te behandelen en bij beantwoording de datum en het kenmerk te vermelden

2/6

CONCEPT

Ministerie van Justitie
Schedeldoekshaven 100 's-Gravenhage

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal

Uw brief

Ons kenmerk S.afd. Wetgeving Publiekrecht

Onderwerp onderzoek zaak-Khan

Datum

Doorkiesnummer 070 - 70 68 42

Mede namens mijn ambtgenoten van Economische Zaken, van Buitenlandse Zaken en van Binnenlandse Zaken bericht ik u als volgt.

Bij gelegenheid van de bespreking in de Tweede Kamer van het onderzoeksrapport betreffende de zaak-Khan (kamerstukken 16082) is van de zijde van de Kamer onder andere de vraag gesteld of de ministers een oordeel kunnen geven over de toepasbaarheid op hen die kennis overdragen van een bepaling soortgelijk aan die welke voorkomt in de Amerikaanse "Nuclear Non-proliferation Act 1978". (Bijl. Hand. T.K. 16082, nr. 3, blz. 11, vraag 86). Hierop is door de regering geantwoord dat deze vraag in studie is genomen en dat daarover bij gelegenheid de zienswijze van de betrokken bewindslieden zou worden kenbaar gemaakt. (Bijl. Hand. T.K. 16082, nr. 4, blz. 12).

In nadere antwoorden zegde de regering toe ter bestudering van deze materie een interdepartementale werkgroep in het leven te zullen roepen. (Bijl. Hand. T.K. 16082, nr. 8, blz. 5).

De als gevolg van deze toezegging ingestelde werkgroep, bestaande uit ambtelijke vertegenwoordigers van de Ministeries van Algemene Zaken, van Buitenlandse Zaken, van Justitie, van Binnenlandse Zaken en van Economische Zaken, is in de loop van 1981 en 1982 enkele malen bijeen geweest en heeft op 6 december 1982 haar rapport aan de vertegenwoordigde bewindslieden uitgebracht.

In dit rapport wordt, na een uiteenzetting van de voorgeschiedenis, op basis van een door de werkgroep in de vorm van een wetsbepaling opgestelde werkhypothese, met grote zorg en uitvoerig onderzocht in hoeverre een wettelijke regeling,

bijlage(n)

- die -

Postadres: Postbus 20301 - 2500 EH 's-Gravenhage - tel.: 070-707911 - Telex 34554 mvj nl

Verzoeken slechts één zaak in één brief te behandelen en bij beantwoording de datum en het kenmerk te vermelden

die het verrichten van werkzaamheden (....) ten behoeve van de productie van nucleair materiaal in het buitenland door een ieder die in Nederland uit hoofde van een alhier beklede functie kennis heeft verkregen van gevoelige nucleaire technologie (zonder toestemming van overheidswege) strafbaar stelt, zich verdraagt met algemene beginselen en bijzondere normen van internationaal en nationaal recht.

De door de werkgroep opgestelde werkhypothese komt in belangrijke mate overeen met de strekking van par. 57b van de Amerikaanse Atomic Energy Act, zoals gewijzigd door de Nuclear Non-proliferation Act van 1978. Op twee punten wijkt die hypothese af van de Amerikaanse regeling, te weten:

1. het verbod zonder vergunning van de Nederlandse overheid werkzaamheden te verrichten ten behoeve van de productie van nucleair materiaal betreft alleen degenen die in Nederland uit hoofde van een in Nederland beklede functie kennis heeft verworven van gevoelige nucleaire technologie, en
2. het verbod betreft niet alleen Nederlanders maar allen die het gestelde verbod overtreden.

De eerste afwijking vormt in feite een explicitering van wat reeds impliciet in de Amerikaanse regeling besloten ligt: ook die regeling is niet toepasselijk op personen die in geen enkele relatie tot de Verenigde Staten staan of hebben gestaan.

De tweede afwijking laat zich om twee redenen verklaren.

Enerzijds ligt het gelet op de concrete aanleiding die tot de ingestelde studie heeft geleid, niet voor de hand de werking van een verbodsbepaling tot het zonder vergunning van de Nederlandse overheid verrichten van bepaalde werkzaamheden in het buitenland tot Nederlanders te beperken, anderzijds zou een dergelijke beperking, naar wordt verwacht, op discriminatoire wijze inbreuk maken op het door het recht van de Europese Gemeenschap gewaarborgde vrije verkeer van werknemers binnen het grondgebied van de landen van de Gemeenschap. Een en ander wordt in het rapport geadstrueerd.

Het rapport mondt uit in de conclusie dat, hoewel er geen strikte juridische belemmeringen lijken te bestaan voor een wettelijke regeling als bovenbedoeld,

het treffen van een dergelijke wettelijke voorziening wordt ontraden.

Deze conclusie wordt ingegeven door de overweging dat de handhaving van een regeling als voorgesteld zich, naar het zich laat aanzien, moeilijk anders laat bewerkstelligen dan met behulp van maatregelen die naar algemeen volkenrecht niet toelaatbaar zijn en door de overweging dat zulk een regeling zich, gelet op de daar mee te vestigen vergaande mate van extra-territoriale jurisdictie, de verwachte geringe effectiviteit en de uitzonderlijke positie die zij in de totale structuur van de Nederlandse wetgeving zou innemen, ook uit een oogpunt van algemene beginselen van nationale wetgeving moeilijk in de Nederlandse rechtsorde laat inpassen.

Voorts wijst de werkgroep nog op mogelijke complicaties die voor een dergelijke regeling in het licht van de Overeenkomst inzake de samenwerking bij de ontwikkeling en exploitatie van het gas-ultracentrifugeprocédé voor de productie van verrijkt uranium (Verdrag van Almelo van 4 maart 1970, Trb. 1970, 41) en van het recht van de Europese Gemeenschappen te duchten zijn.

De ondergetekende onderschrijft de conclusie van de interdepartementale werkgroep. Ter verdere informatie van de leden van uw Kamer is een exemplaar van het rapport van de werkgroep ter griffie van de Tweede Kamer neergelegd. Daarbij zou nog kunnen worden aangetekend dat de bestudeerde Amerikaanse wetgeving zich laat verklaren uit de verplichtingen die op de Verenigde Staten als kernwapenstaat ingevolge artikel I van het Verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens rusten. Op Nederland, als niet-kernwapenstaat, is dat artikel van het Verdrag niet van toepassing.

Uit een en ander mag niet worden geconcludeerd dat de Regering ten aanzien van het Nederlandse non-proliferatiebeleid denkbeelden zou huldigen welke afwijken van die van vorige Kabinetten. Integendeel, de Regering zal het actieve non-proliferatiebeleid ongewijzigd voortzetten en alle pogingen ondersteunen welke de doeltreffendheid van dit beleid kunnen bevorderen. Het non-proliferatiebeleid is en blijft een essentieel onderdeel van het Nederlandse veiligheidsbeleid.

Afgezien van de actieve opstelling van Nederlandse delegaties in onder andere de Verenigde Naties, de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA) en de Geneefse Ontwapeningscommissie (CD), waarin de Nederlandse preoccupaties terzake naar voren worden gebracht door verklaringen, stemgedrag etc., kan een aantal meer concrete voorbeelden worden genoemd van Nederlandse activiteiten ter voorkoming van een verdere verspreiding van kernwapens.

In een groep van leverancierlanden wordt, met actieve Nederlandse inbreng vanwege specifieke Nederlandse kennis, gewerkt aan een uitbreiding van de exportrestricties met betrekking tot ultra-centrifuge (UC) verrijkingstechnologie. Nederland was actief betrokken bij het ontwikkelen van een safeguardsstelsel voor UC-verrijkingsinstallaties, dat nu door alle landen die over deze technologie beschikken, alsmede door de inspectoraten van EURATOM en de IAEA, is aanvaard. Nederlandse experts namen actief deel aan de IAEA werkgroep inzake de opzet van een internationaal plutonium-opslagregiem. De betrokken Kamercommissies zijn hierover uitvoerig ingelicht. Nederland was instrumenteel in het opzetten van een speciale werkgroep over non-proliferatiezaken in het kader van de Europese Politieke Samenwerking teneinde tot betere coördinatie te komen van het non-proliferatiebeleid van de Tien. Daarnaast vinden vele andere consultaties plaats, zowel met de landen die betrokken zijn bij het UC-project (Verenigd Koninkrijk, Bondsrepubliek en Nederland), als bilateraal over non-proliferatie en daaraan gerelateerde kwesties. De speciaal ingestelde Ambassadeur voor Non-proliferatiezaken, die tevens Nederland vertegenwoordigt in de Raad van Beheer van de IAEA, speelt een coördinerende rol terzake en draagt het beleid in vele gevallen naar buiten uit.

De Minister van Justitie, 198